

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЪРВО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО „ОСМАНОВ и ЮСЕИНОВ срещу БЪЛГАРИЯ”

(Жалби № 54178/00 и 59901/00)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

23 септември 2004 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

23/12/2004

Решението става окончателно при обстоятелствата по член 44, § 2 на Конвенцията. Може да бъде предмет на редакторска преработка.

По делото „Османов и Юсеинов срещу БЪЛГАРИЯ”,

Европейският съд по правата на човека (Първо отделение), на заседание в състав:

Г-н РОЗАКИС, *Председател*,

Г-н П. ЛОРЕНЦЕН,

Г-жа Ф. ТЮЛКЕНС,

Г-н Н. ВАЖИЧ,

Г-жа С. БОТУШАРОВА,

Г-жа А. КОВЛЕР,

Г-н В. ЗАГРЕБЕЛСКИ, *съдии*,

и Г-н С. Нилсен, *Секретар на отделението*,

След като се оттегли на заседание на 2 септември 2004 г.,

предоставя следното решение, постановено на горепосочената дата:

ПРОЦЕДУРА

1. Делото е заведено по две жалби (№ 54178/00 и № 59901/00) срещу Република България, подадени в Европейския съд по правата на човека на основание член 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от българските граждани г-н Джеми Алриев Османов и г-н Али Рамиз Юсеинов, родени съответно през 1958 г. и 1964 г. („жалбоподателите“), живущи в село Алеко Константиново, Пазарджишка област.

2. Жалбоподателите са представлявани от адв. В. Стоянов, адвокат към Пазарджишката адвокатска колегия. Българското правителство (« Правителството ») се представлява от г-н С. Божиков, Заместник министър на Правосъдието и впоследствие от неговия агент, г-жа М. Коцева, представител на Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателите твърдят по-специално, че наказателното производство срещу тях се е проточило необосновано дълго и че в това отношение не са получили ефикасни правни средства за защита.

4. Жалбите са разпределени на Първо отделение на Съда (Правило 52 § 1 от Правилника на Съда). В рамките на това отделение в съответствие с Правило 26 § 1 е конституиран състав (Член 27 § 1 от Конвенцията), който да разгледа делото.

5. С решение от 4 септември 2003 г. Съдът решава да обедини жалбите (предишно Правило 43 (сега Правило 42) § 1) и ги обявява за частично допустими.

6. Страните не са представили становища по съществуването на делото.

ОТНОСНО ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВА ПО ДЕЛОТО

7. Жалбоподателите са родени съответно през 1958 г. и 1964 г. и живеят в село Алеко Константиново, Пазарджишка област.

8. През декември 1993 г. жалбоподателите са разпитани по подозрение в отсичането на едно орехово дърво, собственост на държавна фирма.

9. На 16 февруари 1994 г. Пазарджишката районна прокуратура открива наказателно производство срещу жалбоподателите.

10. Обвинението към първия жалбоподател е повдигнато на 11 декември 1995 г. Обвинението към втория жалбоподател е повдигнато на неуточнена дата през месец декември 1995 г. Веднага след повдигане на обвинението е издадена забрана на жалбоподателите да напускат града без разрешение като мярка за неотклонение, която да осигури явяването им пред компетентния орган (виж параграф 21 по-долу).

11. На 21 декември 1995 жалбоподателите са подведени под отговорност. Прокурорът, действащ от името на държавната фирма предявява и граждански иск срещу тях за щети.

12. Пазарджишкият окръжен съд провежда първото си заседание на 18 март 1996 г. Той изслушва жалбоподателите и разпитва трима свидетели. Съдът установява, че е необходимо допълнително изясняване на фактите по делото, поради което назначава експертиза за стойността на дървения материал от ореховото дърво и решава да призове друг свидетел. Съдът отлага заседанието по делото.

13. Експертният доклад е изготвен на 9 април 1996 г.

14. Следващото заседание се провежда на 23 април 1996 г. Съдът изслушва вещото лице и приема доклада му за доказателство. Съдът се произнася, че е необходимо допълнително изясняване на фактите, разпорежда на експерта да допълни доклада си и отлага делото.

15. Допълнителният експертен доклад е изготвен на 3 юни 1996 г.

16. Заседанието, насрочено за 25 юни 1996 г. не се провежда поради отсъствие на адвоката на жалбоподателите.

17. Следващото заседание се провежда на 9 август 1996 г. Прокурорът изисква допълнителен експертен доклад. Адвокатът на жалбоподателите се съгласява. Съдът разпорежда изготвяне на допълнителен експертен доклад и отлага делото.

18. Следващото заседание се провежда на 26 септември 1996 г. Съдът отменя предишното си разпореждане, приема някои документи, събрани при разследването за доказателства и изслушва заключителните пледоарии на страните. След закрито заседание, съдът установява, че е налице съществено нарушение на процедурните

правила по време на разследването. По-точно, жалбоподателите не са обвинени правилно, което е нарушение на правата им за защита. Съдът съответно отнася делото до прокуратурата с указания да се отстрани тази неизправност, както и да се съберат допълнителни доказателства.

19. Тъй като няма напредък с прехвърленото дело, през август 1999 г. жалбоподателите се оплакват относно продължителността на съдебното производство в Пазарджишката районна прокуратура и в Главната прокуратура. На 24 август 1999 г. Пазарджишката районна прокуратура изпраща жалбата на жалбоподателите на Пазарджишката окръжна прокуратура. На 14 септември 1999 г. Главна прокуратура изпраща жалбата на жалбоподателите на Пазарджишката районна прокуратура, като разпорежда бързо приключване на делото. На 23 септември 1999 г. Пазарджишката окръжна прокуратура информира Пазарджишката районна прокуратура и жалбоподателите, че причината за забавянето е неявяването на един свидетел. Тя заявява, че са взети мерки за бързото приключване на делото.

20. На 18 март 2002 г. Пазарджишката Окръжна прокуратура установява, че съответният давностен срок е изтекъл и прекратява наказателното производство срещу жалбоподателите. Освен това тя вдига забраната жалбоподателите да напускат града без разрешение (виж алинея 21 по-долу).

II. РЕЛЕВАНТНО ВЪТРЕШНО ПРАВО

21. Според член 146 от Наказателно процесуалния кодекс („НПК“), спрямо всеки обвиняем по дело от общ характер се взема мярка за неотклонение, с която се осигурява явяването му пред компетентния орган.

Най-леката такава мярка е подписка от обвиняемия, че той или тя няма да напускат местоживеенето си без разрешение на съответния орган – прокурора или съда, в зависимост от етапа на съдебното производство (Член 149 от НПК).

ОТНОСНО ПРАВОТО

I. ОТНОСНО ТВЪРДЕНИ НАРУШЕНИЯ НА ЧЛЕН 6 § 1 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

22. Жалбоподателите твърдят, че наказателното производство срещу тях е продължило неразумно дълго време в нарушение на Член 6 § 1 от Конвенцията.

Член 6 § 1 гласи съответно:

“При решаването на ... каквото и да е наказателно обвинение срещу него, всеки има право на ... гледане на неговото дело в разумен срок от [а] ... съд...”

А. Периодът, който трябва да се вземе под внимание

23. Периодът започва да тече или през месец декември 1993 г., когато жалбоподателите са разпитани за първи път като заподозрени (виж параграф 8 по-горе), или на 16 февруари 1994 г., когато е открито наказателното производство (виж параграф 9 по-горе), или през месец декември 1995 г., когато е повдигнато наказателното обвинение срещу жалбоподателите (виж параграф 10 по-горе). Отчитайки констатациите си по-долу, Съдът счита, че не е необходимо да определя този въпрос по делото (справка *“Илийков срещу България”*, № 33977/96, § 111, 26 юли 2001 г.). Периодът завършва на 18 март 2002 г., когато Пазарджишката окръжна прокуратура прекратява производството (виж параграф 20 по-горе). Следователно, то продължава най-малко шест години и три месеца в една съдебна инстанция.

Б. Разумност на продължителността на производството

24. Оставяйки на Съда да вземе решение относно допустимостта на жалбата, Правителството не представя коментар по съществото.

25. Жалбоподателите заявяват, че Правителството не е могло да представи надеждни аргументи срещу допустимостта на жалбата. Според тях, Член 6 от Конвенцията е бил нарушен поради продължителността на съдебното производство.

26. Съдът ще прецени разумността на продължителността на производството в светлината на обстоятелствата по делото и съобразявайки се с критериите, предвидени в съдебната практика, поточно сложността на делото и поведението на жалбоподателите и на съответните органи. Във връзка с последното, рискът за жалбоподателите също трябва да се вземе предвид (справка *“Портингтън срещу Гърция”*, решение от 23 септември 1998 г., *Сборник с доклади и решения* 1998-VI, стр. 2630, § 21 и *“Кудла срещу Полша”* [GC], № 30210/96, § 124, ЕСПЧ 2000-XI).

27. Делото не изглежда да е с фактическа или правна сложност (виж алинея 8 по-горе).

28. Съдът не счита, че жалбоподателите са възпрепятствали по някакъв начин разследването или че са допринесли за забавите по делото, освен отлагането на едно заседание на 25 юни 1996 (виж параграф 16 по-горе), което довежда до забавяне от месец и половина.

29. Що се отнася до поведението на съдебните власти, Съдът е на мнение, че Пазарджишкият окръжен съд може да се счита отговорен за девет месеца забава, от декември 1995 г. до септември 1996 г., защото

не е забелязал от самото начало нарушаването на процедурните правила, което в края на краищата ги кара да върнат делото на органите от прокуратурата (виж параграф 18 по-горе). Най-същественният период бездействие обаче започва през септември 1996 г., когато делото е върнато на прокурорските власти и продължава до 18 март 2002 г., когато производството е прекратено (виж параграфи 19 и 20 по-горе). Изглежда, че през това време не са извършвани действия от страна на следствието. Правителството не е представило обяснение за тази празнота от около пет и половина години, през което време съдопроизводството остава практически пасивно.

30. Съобразявайки критериите, предвидени в съдебната практика и правейки цялостна преценка, Съдът намира, че продължителността на наказателното производство срещу жалбоподателите не е удовлетворила изискването за разумно време, предвидено в Член 6 § 1 от Конвенцията.

Следователно, налице е нарушение на тази разпоредба.

II. ОТНОСНО ТВЪРДЯНОТО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

31. Жалбоподателите твърдят, че не са имали ефикасни правни средства за защита срещу неразумната продължителност на наказателното производство срещу тях. Те се позовават на Член 13 от Конвенцията, който предвижда следното:

“Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.”

32. Жалбоподателите заявяват, че са се опитали да ускорят разглеждането на делото като са подали жалба до органите на прокуратурата, но безрезултатно. Тези жалби обаче не представляват ефикасни средства за целите на Член 13 от Конвенцията. Според тях, Българското съдопроизводство не е осигурило такива средства.

33. Правителството не дава коментар относно това оплакване.

34. Съдът отново повтаря, че Член 13 от Конвенцията гарантира наличието на национално ниво на правни средства, които да приведат в действие същността на правата и свободите, изложени в Конвенцията независимо в каква форма са гарантирани от вътрешната правна уредба. Следователно, приложението на Член 13 е изискване да се осигурят вътрешни правни средства за разрешаването по същество на една жалба, която се поддържа според Конвенцията и да се даде подходящо удовлетворение.

35. Обхватът на задълженията на Договарящите държави според Член 13 е различен в зависимост от характера на оплакванията на

жалбоподателите. Правните средства, изисквани от Член 13, обаче, трябва да са “ефикасни” не само в правото, но и на практика, (справка делото *Кудла*, цитирано по-горе, § 157).

36. Правните средства, които са на разположение на обвиняемите на ниво вътрешно право да повдигат жалба срещу продължителността на производството са “ефикасни” по смисъла на Член 13, ако те “[предотвратят] твърдяното нарушение или продължаването му, или ако [предоставят] адекватно удовлетворение за вече допуснатото нарушение” (справка делото *Кудла*, цитирано по-горе, § 158). Затова Член 13 предлага алтернатива: едно правно средство може да се счита “ефикасно”, ако то може да се използва за ускоряване на решение от съдилищата, разглеждащи делото или да предостави на обвиняемите адекватно удовлетворение за вече допуснатата забава (справка *Мифсуд срещу Франция* (решение.)[GC], № 57220/00, ЕСПЧ 2002-VIII).

37. Като взема предвид заключенията си по отношение на оплакването на жалбоподателите на основание на Член 6 § 1 (виж параграф 30 по-горе), Съдът е на мнение, че жалбата може да се поддържа. Затова Съдът трябва да определи дали в конкретните обстоятелства на настоящия случай в Българското право съществуват средства за получаване на удовлетворение по отношение продължителността на съдебното производство.

38. На първо място Съдът отбелязва, че Правителството не е посочило – а и на Съда не са му известни – никакви формални правни средства според Българското законодателство, в сила през релевантния период, които биха могли да ускорят решението по наказателните обвинения срещу жалбоподателите или да им предоставят адекватно удовлетворение за допуснатото забавяне.

39. По-нататък Съдът отбелязва, че опитвайки да ускорят наказателното производство жалбоподателите подават жалба за бавност до Пазарджишката Районна прокуратура и до Главна прокуратура (виж алинея 19 по-горе). Според Съда обаче, възможността за обжалване пред различните нива на прокуратурата не може да се счита за ефикасно правно средство, защото такива йерархически апелативни жалби са насочени да ускорят органите да използват своята свобода на действие, а не да дадат на обвиняемите лично право да принудят Държавата да упражни правомощията си за контрол (справка делото *Гибас срещу Полша*, № 24559/94, Решение на Комисията от 6 септември 1995 г., Сборник Решения и доклади 82, стр. 76, на стр. 82, *Кучар и Штис срещу Чехия* (решение), 37527/97, 23 май 2000 г., *Хорват срещу Хърватия*, № 51585/99, §§ 47 и 64, ЕСПЧ 2001-VIII и *Хартман срещу Чехия*, № 53341/99, § 66, ЕСПЧ 2003-VIII (извадки)).

40. Накратко, Съдът намира, че в този случай жалбоподателите не са имали на разположение никакви вътрешно-правни средства, с които

биха могли да ускорят проверката на наказателните обвинения, повдигнати срещу тях.

41. Освен това, що се отнася до правните средства за компенсация, Съдът не е установил наличието в Българското законодателство на възможност да се получи компенсация или друго удовлетворение за прекомерната продължителност на производството.

42. Съответно, Член 13 от конвенцията е нарушен, тъй като жалбоподателите не са имали вътрешно-правни средства, с които да упражнят правото си на “разглеждане на делото в разумен срок” както е гарантирано в Член 6 § 1 от Конвенцията.

III. ОТНОСНО ПРИЛАГАНЕТО НА ЧЛЕН 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

43. По смисъла на член 41 от Конвенцията:

„Ако съдът установи, че е имало нарушение на конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на високодоговарящата страна допуска само частично обезщетение за последиците от това нарушение, съдът присъжда, ако това е необходимо, справедливо удовлетворение на потърпевшата страна.”

A. Вреди

44. Всеки от жалбоподателите претендира обезщетение от 6,500 евро за нанесени му (“EUR”) неимуществени вреди. Те твърдят, че са били разстроени и несигурни поради изключителната продължителност на съдебната процедура и липсата на ефикасни правни средства в това отношение. Освен това, през цялото очакване на съдебната процедура не са могли да напускат местоживеенето си. Накрая, отнасяйки се до решения на Съда по предишни дела за продължителност на съдебни процедури, жалбоподателите твърдят, че само установяването на нарушение не е достатъчно.

45. Позовавайки се на решения на Съда по предишни дела срещу България за продължителност на съдебното производство, Правителството заявява, че сумата за компенсация, присъдена от Съда не трябва да превишава разумната сума в подобни обстоятелства. По мнение на Правителството, сумата присъдена от Съда по тази точка трябва да бъде съизмерима с принципите за справедливост и да вземе предвид стандарта на живот в България.

46. Жалбоподателите отговарят, че случаите цитирани от Правителството са неуместни, защото се отнасят до много по-кратко забавяне.

47. По мнение на Съда, разумно е да се предположи, че жалбоподателите са били разстроени и несигурни поради изключителната продължителност на съдебната процедура и липсата

на ефикасни правни средства в това отношение. Вземайки предвид обстоятелствата по делото и преценявайки по справедливост, Съдът присъжда на първия жалбоподател сумата от 3,000 евро и на втория жалбоподател сумата 3,000 евро.

Б. Разноски по делото

48. Всеки от жалбоподателите претендира сумата 3,500 евро за 70-часова работа от страна на адвоката им по съдебното производство в Страсбург, при хонорар от 50 евро на час. Те молят присъдените суми от Съда по тази точка да се изплатят направо на адвоката им г-н В. Стоянов.

49. Правителството заявява, че претенциите на жалбоподателите са прекомерно завишени и необосновани. То обръща внимание на факта, че някои от жалбите на жалбоподателите са обявени за недопустими. Правителството също така оспорва броя часове, за които се твърди, че адвокатът на жалбоподателите е прекарал в работа по делото. То заявява, че наказателното производство се води срещу двамата жалбоподатели и че техните жалби са идентични. Освен това, делото не е сложно и Правителството не е представило аргументи срещу допустимостта на жалбите, на които адвокатът на жалбоподателите би трябвало да отговори. Накрая, Правителството изтъква, че адвокатът на жалбоподателите е написал всичко на всичко не повече от двацет и пет страници.

50. Жалбоподателите отговарят, че независимо от сходството на жалбите им и впоследствие обединяването им този факт не означава, че работата, извършена от адвоката им е по-малко. По-нататък те заявяват, че краткостта на изложенията не означава, че адвокатът им е вложил по-малко труд в тези изложения.

51. Съдът отбелязва, че жалбоподателите са представили споразумение за адвокатски хонорар и опис на часовете работа от адвоката им по делото и че са помолили направените разходи и разноски да се изплатят направо на адвоката им г-н В. Стоянов.

52. Съдът счита, че броят претендирани часове изглежда завишен и че на тази база е необходима редукция. Също така той счита, че трябва да се приложи редукция поради факта, че някои от жалбите на жалбоподателите са обявени за недопустими (виж параграф 5 по-горе). По-нататък Съдът отбелязва, че един и същи адвокат е представлявал пред него двамата жалбоподатели (виж параграф 2 по-горе), които са били освен това обвинени заедно в едно наказателно производство. При тези обстоятелства, отчитайки препокриването на фактите и оплакванията в техните жалби, Съдът счита за уместна още една редукция.

53. Съобразявайки всички релевантни фактори, Съдът счита за разумно да присъди общо на двамата жалбоподатели сумата от 1,000 евро, която да се плати направо на адвоката на жалбоподателите- г-н В. Стоянов.

В. Лихва за забава

54. Съдът намира за уместно, лихвата за просрочване да се базира на пределната лихва по заеми на Централната европейска банка, към които следва да се добавят три процентни пункта.

КАТО ВЗЕ ПРЕДВИД ГОРЕПОСОЧЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ, СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Установява* нарушение на Член 6 § 1 от Конвенцията;
2. *Установява* нарушение на Член 13 от Конвенцията;
3. *Отсъжда*,
 - (а) че Ответната държава следва да заплати на жалбоподателите в тримесечен срок от датата на влизане на това окончателно решение в сила, съгласно член 44, § 2 от Конвенцията, следните суми, които да бъдат превърнати в български лева по курса към датата на плащане:
 - (i) 3,000 (три хиляди) евро като обезщетение за нанесени неимуществени вреди на първия жалбоподател г-н Джемил Алиев Османов;
 - (ii) 3,000 (три хиляди) Евро като обезщетение за нанесени неимуществени вреди на втория жалбоподател г-н Али Рамиз Юсеинов;
 - (iii) 1,000 (хиляда) Евро за разходи и разноси по делото на адвоката на жалбоподателите г-н В. Стоянов;
 - (iv) евентуални данъци и такси върху посочените по-горе суми;
 - (б) че от датата на изтичане на гореспоменатите три месеца до разплащането, ще се дължи проста лихва върху сумите при ниво, равно на пределната лихва по заеми на Европейската централна банка по време на просрочения период плюс три процентни пункта;
4. *Отхвърля* останалата част от претенцията на жалбоподателите за обезщетение по справедливост.

Изготвено на английски език и известно писмено на 23 септември 2004 г., в съответствие с член 77, §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

Сьорен Нийлсен
Секретар на Отделението

Христос Розакис
Председател